

МОВА ЯК ЕЛЕМЕНТ КУЛЬТУРИ І ЧИННИК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Language is the property of mankind. It is not only the most powerful means of communication, a tool of thought, but also a necessary condition for the existence of the people. Language is aimed at the inner world of man, his psyche, and the outer world of nature and human relationships.

Вчені вже давно помітили, що між міцністю держави, її авторитетом, життєздатністю і перспективами незалежного розвитку та мовою, якою користуються її громадяни, наявний безпосередній зв'язок. З огляду на це держави, котрі обрали шлях незалежного розвитку, піклуються про захист національної мови, мобілізують для її зміцнення і піднесення всі можливі ресурси.

Українська мова як фактор формування нації є невід'ємним державницьким атрибутом і відіграє роль загальнонаціональної цінності державотворення. Державність української мови є ключовим чинником консолідації українського суспільства, формування сучасної української нації, символічним уособленням української державності, гарантією збереження національної ідентичності українського етносу і державної єдності України.

Оскільки однією з головних ознак етносу визначають мову, то у процесі державотворення мова посідає одне з чільних місць. Видатний вітчизняний філософ і філолог О. Потебня розглядав мову не тільки як етнодиференціюючу, а й як етноформуючу ознаку будь-якого народу. При цьому етнічна специфіка полягає не в тому, що виражається, а в тому, як виражається. О. Потебня зазначив, що однією з основних функцій мови є те, що вона творить, формує думку. У різних народів думки утворюються по-різному, оскільки вони мають неоднакові мови. Тому, мова зумовлює розвиток прийомів розумової діяльності. Мова виступає важливим чинником, що об'єднує людей у «народність». Втрата народом своєї мови призводить до денаціоналізації народу, тому дуже важливо дбати про національну освіту та розвиток інтелекту в його представників.

Державотворення є необхідною умовою забезпечення стабільного існування етносу шляхом соціально-територіальної організації – створення держави і її подальшого розвитку. Основними елементами етносу, що історично формуються, і без яких сама етнічність втрачає будь-який сенс, є: спільна територія, мова, релігія, історія, культурні надбання, свідомість.

Мова як елемент етносу – важливий чинник його існування. Вона проявляється у збереженні національного колориту, у піснях, літературі, фольклорі тощо. З допомогою мови відбувається передача етнічного нащадкам,

обмін етнічним з іншими культурами світу. Зазіхання на будь-який елемент етносу, чи будь-які культурні цінності зі сторони іншого етносу може призвести до міжетнічних і міжнаціональних конфліктів.

Національна свідомість – це закодований на генетичному рівні спосіб мислення і світосприйняття. Ця система гранично стійка до зовнішніх впливів, а першоосновою її є мова. Вона виступає неодмінним складником національної свідомості. Свідомість формується, виявляється в мові, а мова постає як універсальна ознака етносу, тобто можна говорити про українську мовну самосвідомість, що передбачає: – усвідомлення окремішності своєї мови як засобу етнічної самоідентифікації особистості; – бачення просторового і часового поля української мови як феномена єдності, цілісності українського етносу (нації); – відбиття (віддзеркалення) мовної самосвідомості в самоназвах українців і в їхній мові.

Таким чином, в основі національного лежить мова. Відомо, що кожна особистість розкриває свою сутність через мовлення. Мова є завжди критерієм того, на якому рівні перебуває культура того чи іншого суспільства. Усвідомлення мовної однорідності колективу, а також іншомовного навколишнього оточення на перших етапах національно-державного розвитку не може не сприяти консолідації. Важливо зазначити, що відсутність спільної мови в період формування нації держави уповільнює розвиток економічного ринку. Тому єдність національно-державної мови слід розглядати не як ознаку нації, а як один з факторів, що детермінує її становлення. Історичний досвід підтверджує, що без визнання всіма учасниками етнонаціонального процесу державної мови будь-яка консолідація або ж інтеграція нації хоч і стає бажаною, однак насправді є нездійсненою.

Література

1. Жайворонок В. Українська етнолінгвістика. Нариси / В. Жайворонок. – К.: Довіра, 2007. – 262 с.
2. Каленюк С. Мова як складова національної культури / С. Каленюк // Українознавчий альманах. – Київ, Мелітополь, 2012. – Вип.9. – С. 87–90.
3. Євсєєва Г. П. Реалізація державної мовної політики в Україні: тенденції та перспективи / Г. П. Євсєєва // Вісн. Придніпровської держ. акад. будівництва та архітектури. – 2011. – № 4. – С. 63–67.
4. Чернець В. Г. Держава і культура: онтологічний аспект / В. Г. Чернець // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. – К. : Міленіум, 2012. – № 4 – С. 3–8.
5. Римаренко С. Ю. Права нації та права людини: між Сциллою та Харібдою / С. Ю. Римаренко. – К.: Світогляд, 2005. – 78 с.
7. Яковлев А. О. До актуальності питання про етногенез / А. О. Яковлев // Вісн. Міжнар. Слов'янського ун-ту. – Сер. соціологія науки. – 2006. – № 1. – С. 48–51.